

Prev-centrum, z. ú. – Programy všeobecné primární prevence

Základní informace o programu:

Úroveň provádění:

- Všeobecná primární prevence

Oblast zaměření:

- Sexualita a tělo, látkové závislosti, nelátkové závislosti, digitální svět, vztahy a šikana, emoce a psychika, spolupráce s pozitivní klima, tolerance a předcházení rasismu, zdraví těla

Cílová skupina:

Primární cílovou skupinou programu jsou děti z mateřských škol, žáci prvního a druhého stupně základních škol a víceletých gymnázií a studenti gymnázií, středních škol a středních odborných učilišť, tedy děti a mládež zhruba ve věku 5 – 18 let.

Forma:

Program je veden interaktivní formou, využívá se psychosociálních technik a interaktivních pomůcek. Žáci jsou aktivně zapojováni do děje, pracují individuálně i ve skupinách, mají možnost vyjádřit svůj názor na danou problematiku.

Délka programu:

- Program všeobecné primární prevence pro mateřské školy – 1x 60 min.
- Program všeobecné primární prevence pro 1. stupeň základních škol – 2x 45 min.
- Program všeobecné primární prevence pro 2. stupeň základních škol, víceletá gymnázia a střední školy

Poskytovatel:

Prev-centrum, z. ú., Meziškolská 1120/2, 169 00, Praha 6

IČO: 67364012

Ředitel a statutární zástupce: Mgr. Ondřej Počarovský

Náročnost programu:

Programy nárokově a tematicky odpovídají věkovým kategoriím žáků, pro které jsou programy určeny. Zohledňují zejména věk žáků, úroveň kognitivních schopností, sociální klima a aktuální dění v kolektivu. Programy respektují princip vyváženosti podávaných informací s ohledem na nejnovější odborné poznatky.

Metodická podpora:

Centrum primární prevence disponuje svou vlastní metodikou, do které jsou lektoři programů všeobecné primární prevence zaškoleni a dle ní realizují veškeré programy ve školách a školských zařízeních.

Metodika programů všeobecné primární prevence je neustále aktualizována a přizpůsobována tak, aby co nejlépe pokryla aktuální trendy a potřeby různých věkových skupin žáků a studentů.

Pomůcky:

Pro každý tematický blok jsou předem stanoveny potřebné pomůcky, které si lektoři realizující programy všeobecné primární prevence přinášejí s sebou.

Evaluaace:

Kvalitativní hodnocení programu probíhá prostřednictvím porad, intervizí, supervizí, hospitací lektorské práce, pracovních setkání s ŠMP, konzultací s ŠMP, analýzy dotazníků pro ŠMP monitorujících spokojenost s programy, revizí závěrečných zpráv z programů a prostřednictvím zpětné vazby od pedagogů a žáků.

Kvantitativní data jsou získávána prostřednictvím sběru statistických dat, které se vyhodnocují vždy v polovině kalendářního roku a na jeho konci a jsou srovnávány se stejným obdobím předešlého roku. V rámci analýzy dat sledujeme především nárůst či pokles jednotlivých proměnných, popř. počtu realizovaných bloků, počtu zapojených institucí, klientů, počet výkonů, kontaktů atd.

Cena programu:

- Program všeobecné primární prevence pro mateřské školy – 1x 60 min. – 1 500,-
- Program všeobecné primární prevence pro 1. stupeň základních škol – 2x 45 min. – 3 750,-

- Program všeobecné primární prevence pro 2. stupeň základních škol a střední školy – 3x 45 min. - 5000,-

Popis programu (perex)

Účelem poskytovaných služeb je předcházet výskytu rizikového chování u žáků a studentů navštěvujících školy a zamezit jeho další progresi, případně zmírnit již existující formy a projevy rizikového chování včetně řešení jeho důsledků.

Dalšími cíli je rozvíjet u žáků sociální dovednosti v navazování zdravých vztahů a schopnost čelit sociálnímu tlaku, dovednost rozhodovat se, efektivně řešit konflikty, podporovat a nabízet zdravé alternativy trávení volného času, seznámit se s možnostmi řešení obtížných situací včetně možností, kam se obrátit pro pomoc v případě situací spojených s rizikovým chováním.

Východiska programu

Koncepce a kvalita programů primární prevence Prev-Centrum, z.ú. vychází ze „Standardů odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování“ a ze zásad efektivní primární prevence. Poskytované služby vycházejí z definice specifické primární prevence: „Specifická primární prevence představuje aktivity a programy s úzkým zaměřením na jeden či více typů rizikového chování a na rizika s nimi spojená. Má tři hlavní charakteristiky:

- jednoznačně vyjádřený vztah k oblasti rizikového chování a souvisejícím tématům,
- je realizována v přesně vymezeném čase a prostředí, což umožňuje evaluaci těchto typů programů,
- je zaměřena na jasně definovanou cílovou skupinu (např. dle věku, potřeb, míry ohrožení aj.) a s ohledem na potřeby cílové skupiny zavádí preventivní intervence.“ (Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování, Miovský M a kol., 2012).

V souvislosti s tím je důležitým východiskem pro poskytování programů primární prevence pohled prostřednictvím tří úrovní:

Všeobecná primární prevence se zaměřuje na běžnou populaci s ohledem na její věkové složení bez rozdělování na méně či více rizikové skupiny.

Selektivní primární prevence se zaměřuje na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik forem rizikového chování, tj. jsou více ohrožené než jiné skupiny populace.

Indikovaná primární prevence je zaměřena přímo na jedince, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory, tj. jsou více ohrožení než jejich vrstevníci a jiné osoby běžné populace.

Programy primární prevence splňují charakteristiky, které by měly splňovat efektivní programy primární prevence:

- Kombinují různé strategie, které působí na cílovou skupinu, zahrnují více faktorů a jsou založeny na koordinované spolupráci různých institucí.
- Je zajištěna kontinuita působení a systematickosti plánování programů.
- Informace i formy práce jsou cílené podle charakteru skupiny, pro kterou jsou určeny.
- Programy zajišťují propojenost témat primární prevence
- Programy mají pozitivní orientaci a podporují zdravý životní styl.
- Programy jsou součástí systému prevence v komunitě.
- Programy se opírají o systémovou teorii.

Cíle programu

Cílem realizovaných programů primární prevence je, aby si žáci a studenti osvojili dovednosti a postoje směřující ke zdravému životnímu stylu a aby je dokázali uplatnit ve svém chování nejen v době realizace programu, ale i v budoucnosti.

Dalšími cíli je předat žákům dostatek informací o možných důsledcích rizikového chování, rozvíjet u žáků sociální dovednosti v navazování zdravých vztahů a schopnost čelit sociálnímu tlaku, dovednost rozhodovat se, efektivně řešit konflikty, podporovat a nabízet zdravé alternativy trávení volného času, seznámit se s možnostmi řešení obtížných situací včetně možností, kam se obrátit pro pomoc.

Cílová skupina

Primární cílovou skupinou programu jsou děti z mateřských škol, žáci prvního a druhého stupně základních škol a víceletých gymnázií a studenti gymnázií, středních škol a středních odborných učilišť, tedy děti a mládež zhruba ve věku 5 – 18 let.

Sekundární cílovou skupinou rozumíme tu část populace, která bude působit na primární skupinu a bude ji svými postoji a chováním ovlivňovat. Pro Prev-Centrum, z.ú., Programy primární prevence jsou významné následující cílové skupiny:

- Studenti vyšších odborných a vysokých škol s humanitním zaměřením (lektori PP),
- pedagogové mateřských, základních a středních škol,
- školní metodici prevence,
- rodičovská veřejnost,
- protidrogoví koordinátoři, sociální pracovníci, kurátoři pro děti a mládež,
- pediatři a psychologové.

Časová struktura

Před programem probíhá konzultace s pedagogem (případně školním metodikem prevence), kde dochází k předání informací o žácích, vyjasnění si struktury a obsahu programu, zapojení pedagoga v programu, stanovení cílů atd. Časová dotace je cca 30 min.

Program primární prevence s jasně danou strukturou a tematickým rámcem trvá dvě až tři vyučovací hodiny + školní přestávky – lektori zůstávají přítomni po celou dobu průběhu programu včetně školních přestávek – žáci se tak na ně mohou kdykoliv obracet. Časová dotace u programů v mateřských školách činí 1x 60 min.

Zahájení programu

- představení tématu a cíle setkání
- představení organizace Prev-Centrum, z.ú. (na prvním setkání), resp. připomenutí organizace Prev-Centrum, z.ú. (na dalších setkáních)
- účel a použití „krabičky na anonymní dotazy“, nastavení základních pravidel a vytvoření bezpečného prostředí

Hlavní část programu

- interaktivní techniky a diskuze, jimiž se zpracovává dané téma
- aktivační techniky zaměřené zejména na rozvoj spolupráce a komunikace ve třídě, zároveň ale související s tématem programu

Závěr programu

- zhodnocení programu a reflexe žáků i lektorů

Další konzultace s pedagogem probíhá bezprostředně po skončení programu – obsahem je reflexe průběhu programu, naplnění očekávání pedagoga, reflexe jeho zapojení, reflexe zpozorovaných jevů a procesů ve skupině, předání doporučení pro další práci se třídou atd. Časová dotace je cca 30min

Obsah programu

Programy pro MŠ:

1. Ve zdravém těle zdravý duch (tělesné, duševní a sociální zdraví)
2. Hněv je špatný rádce (já a moje prožívání-emoce a pocity)
3. Víím, co jím (výživa-zdravý životní styl)
4. Čistota-půl zdraví (hygiena)
5. Není všechno zlato, co se třpytí (virtuální svět)
6. Dobré slovo i železná vrata otvírá (přátelské vztahy ve třídě- podpora pozitivního klimatu ve třídě)
7. V nouzi poznáš přítele (nevhodné chování ve třídním kolektivu-šikana)
8. Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají (nebezpečí kolem nás)
9. Polámal se mraveneček (léky)
10. Čistý vzduch, svěží duch (kouření)
11. Hrátky s čertem (alkohol)

Programy pro ZŠ a příslušné ročníky víceletých gymnázií:

1. Sexualita a tělo

- Moje tělo patří mně (2. – 5. třída)
- Jsme kluci a holky (4. – 5. třída)
- Sexualita není tabu (6. – 7. třída)
- Sex bez obav a bezpečně (8. – 9. třída)

2. Látkové závislosti

- Víím, co s tím (5. třída)
- Jasná mysl (6. – 9. třída)

3. Nelátkové závislosti

- Dobrý sluha, zlý pán (2. – 5. třída)
- Všeho s mírou (6. – 9. třída)

4. Digitální svět

- Bezpečně online (2. – 5. třída)
- Důvěřuj, ale prověřuj (6. – 9. třída)
- Zdání klame (6. – 9. třída)
- Věřte nevěřte (8. – 9. třída)

5. Vztahy a šikana

- Kamarády máme rádi (2. – 3. třída)
- Šikana bolí (3 – 5. třída)
- Šikana není cool (6. – 8. třída)

6. Emoce a psychika

- Kamarádi bez křiku (2. – 5. třída)
- Je mi se mnou fajn (2. – 5. třída)
- Nezatěžuj se (6. – 7. třída)
- Buď svým hrdinou (8. – 9. třída)

7. Spolupráce a pozitivní klima

- Ve třídě jsme prima parta (2. – 9. třída)

8. Tolerance a předcházení rasismu

- Jiní a přece stejní (2. – 5. třída)
- Dělají šaty člověka? (6. – 9. třída)
- 8 miliard (8. – 9. třída)

9. Zdraví těla

- Zdraví mě baví (3. – 5. třída)

Programy pro SŠ:

1. Sexualita a tělo

- Sex bez obav a bezpečně (1. – 3. ročník)

2. Látkové závislosti

- Bez iluzí (1. – 3. ročník)

3. Nelátkové závislosti

- Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají (1. – 3. ročník)

4. Digitální svět

- Věřte nevěřte (1. – 3. ročník)

5. Emoce a psychika

- Buď svým hrdinou (1. – 3. ročník)

6. Spolupráce a pozitivní klima

- Na střední jsme prima parta (1. – 2. ročník)

7. Tolerance a předcházení rasismu

- 8 miliard (1. – 3. ročník)

Personální nároky

Po metodické, odborné a koordinační stránce projekt zajišťuje interní tým pracovníků Prev-Centrum, z. ú., Programy primární prevence. Interní pracovníci vedou externí lektorský tým, který lektoruje programy všeobecné primární prevence na školách (zajišťují přímou práci s primární cílovou skupinou). Lektoři jsou systematicky vzděláváni, programy vedou pod odborným dohledem interního týmu a při své práci se řídí Metodikou programu všeobecné primární prevence. Programy selektivní primární prevence, indikované primární prevence a vzdělávací aktivity lektorují pracovníci interního týmu.

Interní tým tvoří pracovníci Prev-Centrum, z.ú., Programy primární prevence s několikaletou zkušeností v oblasti primární prevence či vedení dětské skupiny. Všichni pracovníci jsou absolventi vysoké školy humanitního zaměření. Prošli 250hodinovým výcvikem v primární prevenci (s akcentem na sebezkušenostní část)

Jejich práce je pravidelně supervidována. V rámci vnitřní supervize probíhá 1x týdně intervize v rámci porady a 1x za šest týdnů tříhodinové supervize s externím supervizorem s několikaletou zkušeností s prací s dětmi a rodinou.

Tým externích lektorů primární prevence rizikového chování realizuje programy všeobecné primární prevence na 1. a 2. stupni ZŠ a na středních školách. Všichni lektoři jsou absolventi vysokých škol (či studenti bakalářského, magisterského programu), VOŠ humanitního zaměření a absolvovali Vzdělávací kurz primární prevence rizikového chování pro lektory primární prevence v rozsahu 100 hodin. Účastní se pravidelně porad a odborných supervizí a jsou průběžně proškoleni prostřednictvím vzdělávacích seminářů, kurzů a intervizních setkání.

Kontraindikace (omezení)

Program všeobecné primární prevence může být ukončen předčasně v případě, že se v průběhu programu prokáže nedostatečná motivace třídy ke spolupráci (v případě nezájmu a odmítavého postoje třídy), nebo za předpokladu, že se v průběhu programu prokáže přítomnost pokročilé šikany. V takovém případě je program zastaven a je předán podnět škole k vyšetření šikany ve třídě. Po vyšetření případu a predefinování kontraktu je možné dále pokračovat v programu selektivní primární prevence.

Evaluace

Kvalitativní hodnocení programu probíhá prostřednictvím porad, intervizí, supervizí, hospitací lektorské práce, pracovních setkání s ŠMP, konzultací s ŠMP, analýzy dotazníků pro ŠMP monitorujících spokojenost s programy, revizí závěrečných zpráv z programů a prostřednictvím zpětné vazby od pedagogů a žáků.

Kvantitativní data jsou získávána prostřednictvím sběru statistických dat, které se vyhodnocují vždy v polovině kalendářního roku a na jeho konci a jsou srovnávány se stejným obdobím předešlého roku. V rámci analýzy dat sledujeme především nárůst či pokles jednotlivých proměnných, popř. počtu realizovaných bloků, počtu zapojených institucí, klientů, počet výkonů, kontaktů atd.

Materiální požadavky

Ve všech programech jsou využívány zejména běžné výtvarné a kancelářské pomůcky. V některých případech si realizace žádá využití specifických pomůcek, které mají lektoři k dispozici v zázemí organizace. Veškeré pomůcky, které je třeba využít pro úspěšnou realizaci, si lektoři přinášejí s sebou do místa realizace.

Vy výjimečných případech může být škola požádána o využití dataprojektoru. V takovém případě je škola s dostatečným předstihem informována.

Prostorové požadavky

Programy všeobecné primární prevence bývají realizovány v kmenových třídách daného ročníku. Vzhledem k tomu, že jsou programy realizovány interaktivní formou, žáci sedí v komunitním kruhu a jsou využívány různé psychosociální aktivity, je nutné, aby třída byla dostatečně prostorná pro volný pohyb žáků či studentů a aby bylo možné realizovat komunitní

kruh. Pokud tyto požadavky nelze uskutečnit v kmenové třídě, je nutné zajistit jiné prostory ve škole či školském zařízení.

Adaptační programy bývají realizovány v komunitní místnosti Prev-centrum, z. ú., případně ve větších prostorech (tělocvična, hřiště) přímo ve škole.

Požadavky na supervizi

Supervize je obligatorní součástí vzdělávání nejen interního týmu Prev-Centrum, z.ú. Programy primární prevence, ale i týmu externích lektorů všeobecné primární prevence. Supervize interního týmu probíhá v intervalu jednou za 6 týdnů. Supervize externích lektorů probíhá v intervalu jednou za 2 měsíce.

Ověření efektivity programu

Celkové hodnocení kvality a efektivity programů primární prevence se opírá o různorodé zdroje informací, které lze podle metody jejich sběru klasifikovat jako kvantitativní a kvalitativní.

Kvalitativní hodnocení programu probíhá prostřednictvím porad, intervizí, supervizí, hospitací lektorské práce, pracovních setkání s ŠMP, konzultací s ŠMP, analýzy dotazníků pro ŠMP monitorujících spokojenost s programy, revizí závěrečných zpráv z programů a prostřednictvím zpětné vazby od pedagogů a žáků.

Kvantitativní data jsou získávána prostřednictvím sběru statistických dat, které se vyhodnocují vždy v polovině kalendářního roku a na jeho konci a jsou srovnávány se stejným obdobím předešlého roku. V rámci analýzy dat sledujeme především nárůst či pokles jednotlivých proměnných, popř. počtu realizovaných bloků, počtu zapojených institucí, klientů, počet výkonů, kontaktů atd.

Nástrojem pro sběr kvantitativních dat je pro Prev-Centrum, z.ú., Programy primární prevence, databáze vytvořená v programu Microsoft Excel. Ke změně systému evidence klientů a služeb (přechod z UniData na Microsoft Excel) došlo od ledna 2020. Veškeré výkony, ve výkaznictví projektu, jsou přepočtené dle doporučené délky Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti.

Závěry z evaluace slouží týmu Prev-Centrum, z.ú., Programy primární prevence k úpravám primárně preventivních programů, aby co nejvíce odpovídaly specifikům sociálního klimatu školy a výskytu rizikového chování na škole. Závěry lze rovněž využít pro úpravy preventivní strategie školy.

Výstupy z kvantitativního hodnocení a výstupy z kvalitativního hodnocení, jako dva směry hodnotícího procesu, slouží především k posouzení efektivity realizovaných programů a k reflexi a nastavení priorit dalšího rozvoje služeb primární prevence.

Návaznosti / vhodné kombinace

Témata programů primární prevence jsou pro jednotlivé ročníky vybírány dle konkrétních kritérií vztahujících se k cílové skupině. Výběr témat je tak zcela v dikci školy či školského zařízení dle aktuálních potřeb.

Formy podpory

Programy všeobecné primární prevence jsou podporovány z dotačních programů Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, Radou vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí a Magistrátem hl. m. Prahy.

Realizátor – přímý kontakt na organizaci a zodpovědnou osobu za vzdělávání v programu

Jméno: Mgr. Tereza Brandová

Název a adresa organizace: Prev-centrum, z. ú., Meziškolská 1120/2, 169 00, Praha 6

Telefon: 773 668 483

Email: vedouci.prevence@prevcentrum.cz